

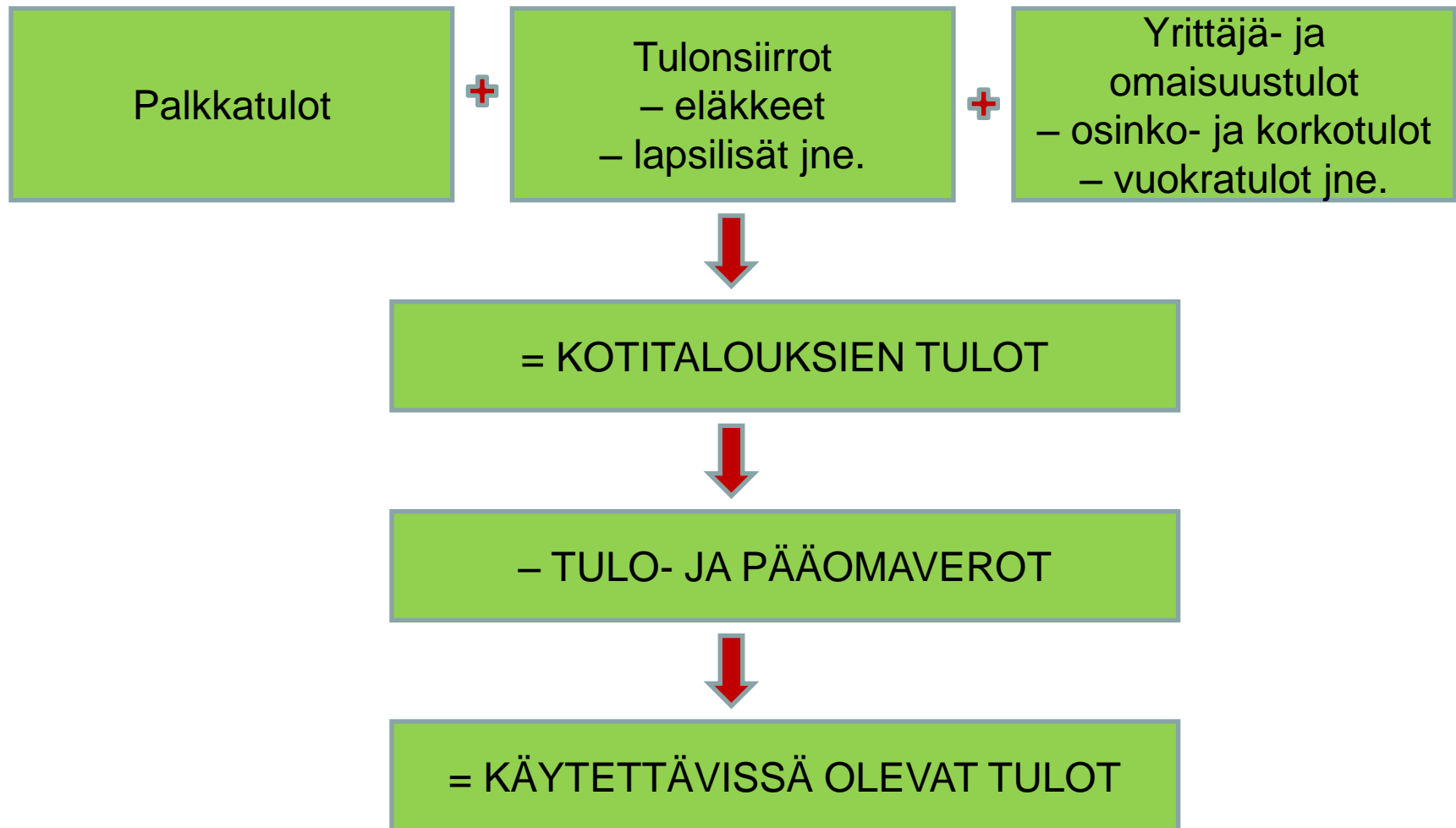
II

Talous on vaihdantaa ja kilpailua

4. Kotitaloudet kuluttavat ja säästävät
5. Yritykset valmistavat ja myyvät
6. Kotitaloudet ja yritykset kohtaavat markkinoilla
7. Hinnan ja kysynnän ja tarjonnan yhteys
8. Huoltotase summaa kokonaiskysynnän ja -tarjonnan

Ydinasia: Kotitalouksien tulot

Ydinasia: Kuluttaminen ja säästäminen

- Käytettävissä olevien tulojen lisäksi kuluttamiseen vaikuttavat velanotto ja varallisuus.
- **Velkaantumisaste**: suhteutetaan kotitalouksien yhteenlasketut velat ja kertyneet tulot. Vuonna 2009 velkaantumisaste oli 110 %.
- Varallisuus voi edistää kuluttamista: henkilö uskaltaa esimerkiksi ottaa lainan, jos hänellä on iso metsäpalsta.
- **Säästämisaste**: säästöjen eli kuluttamatta jäävien tulojen osuus kaikista tuloista.

Ydinasia: Yrityksen perustaminen

→ Kun perustat yritystä:

- Pohdi, onko sinusta yrittäjäksi.
- Lähtökohtana on yrittämisen vapaus, tiettyihin elinkeinoihin tarvitaan kuitenkin lupa
- Millainen on liikeideasi?
 - jokin uusi tuote tai palvelu
 - jonkin tuotteen tai palvelun tekeminen uudella tavalla
 - kenelle, mitä, miten, missä ja miksi?
- Mikä yritysmuoto olisi sopiva?

Ydinsisältö 2: Yrityksen rahoitus

→ Oma pääoma

- oma panos
- yrityskumppanin panos: esimerkiksi osakeyhtiön osakas, kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies

→ Ulkopuolinen / vieras pääoma

- pankkilaina
- pääomasijoitusyhtiöt: sijoittavat alkuvaiheessa rahaa yritykseen
- yritystuet, esimerkiksi Finnvera

Yrityksen talouden mittarit

→ Kannattavuus

- Yritys on kannattava, jos tulot ovat suuremmat kuin menot.
- Investoinnit (esim. uudet koneet), uudet toimitilat (toiminnan laajentaminen) ym. seikat aiheuttavat yritykselle kustannuksia, jotka eivät ole jokapäiväisiä menoja. Kannattavuutta onkin tarkasteltava pitkällä aikavälillä.

→ Maksuvalmius

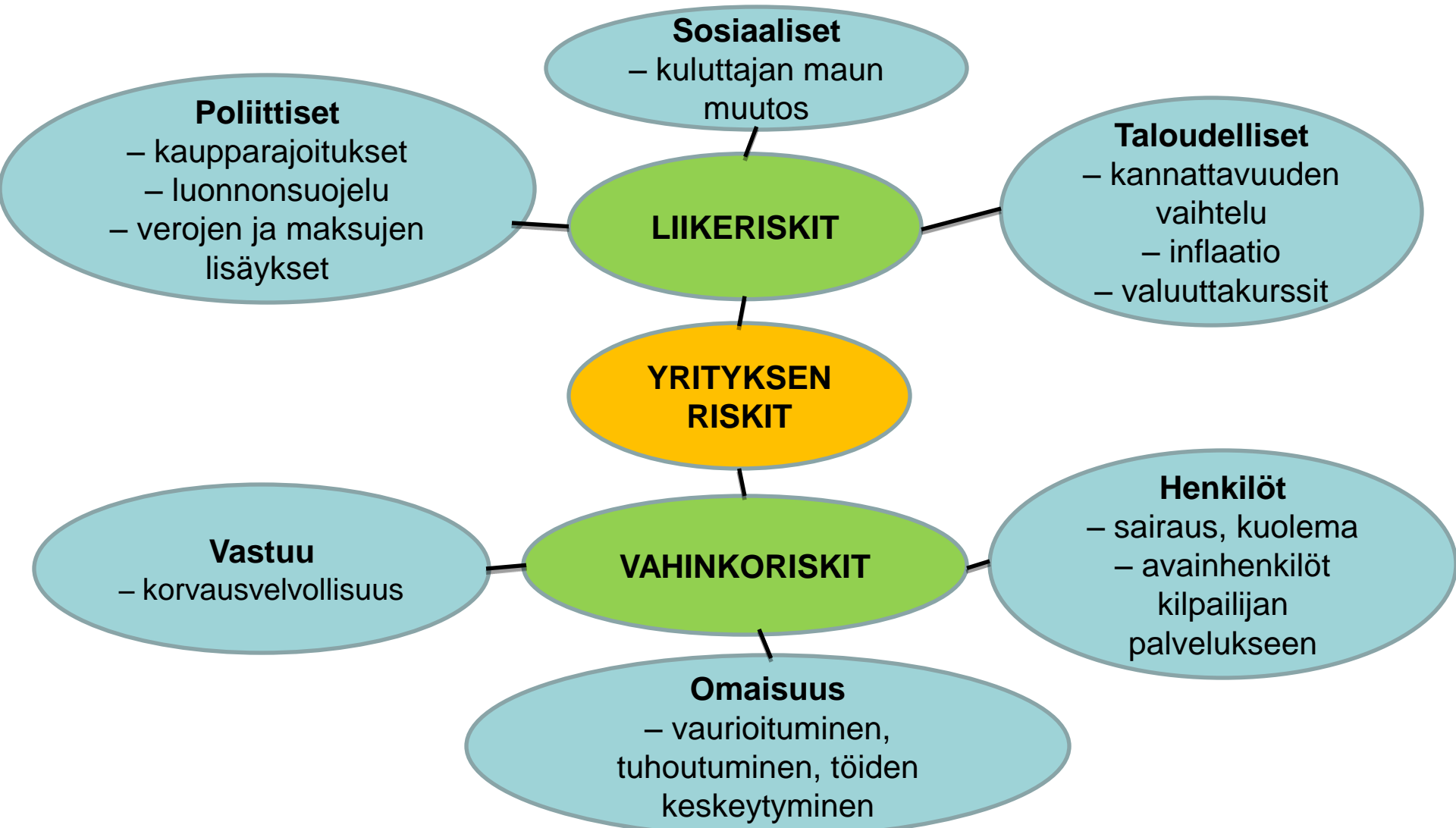
- Yrityksen kyky selviytyä päivittäisistä menoistaan.
- Heikko maksuvalmius pakottaa yrityksen turvautumaan (korkeakorkoisiin) lainoihin.

→ Vakavaraisuus

- Yritysten omien varojen ja velkojen suhde.
- Vakavaraisessa yrityksessä vieraan pääoman osuus on niin pieni, että yritys selviytyy helposti lainan hoitokuluista.

Ydinsisältö 4: Yrittäjän riskit

Markkinat

→ = järjestely, joka yhdistää tavaroiden ja palvelujen myyjät ja ostajat ja jonka välityksellä kyseisiä hyödykkeitä voidaan myydä ja ostaa.

→ **osapuolet**

- ostajat ja myyjät

→ **paikalliset, kansalliset, kansainväliset**

- laajuus vaihtelee myös ostajien ja myyjien määrän mukaan

→ **eri muotoja**

- hyödykemarkkinat (kuluttajat, yritykset, julkinen valta)
- vähittäismarkkinat (kuluttajat ⇔ yritykset)
- tukkumarkkinat (yritykset ⇔ yritykset)
- tuotannontekijämarkkinat (luonnonvarat, työvoima, koneet)

Eri talousjärjestelmät

MARKKINATALOUS	SUUNNITELMATALOUS
Liittyy tavallisesti kapitalismiin, jossa yksityiset kansalaiset ja yritykset hallitsevat tuotantovälineitä.	Liittyy tavallisesti sosialismiin, jossa tuotantovälineet ovat valtion omistuksessa tai valvonnassa.
Perustuu kilpailuun, jossa kysyntä ja tarjonta määräävät tuotannon laajuuden ja hinnat.	Valtio määrää tuotteiden hinnat ja tuotannon laajuuden.

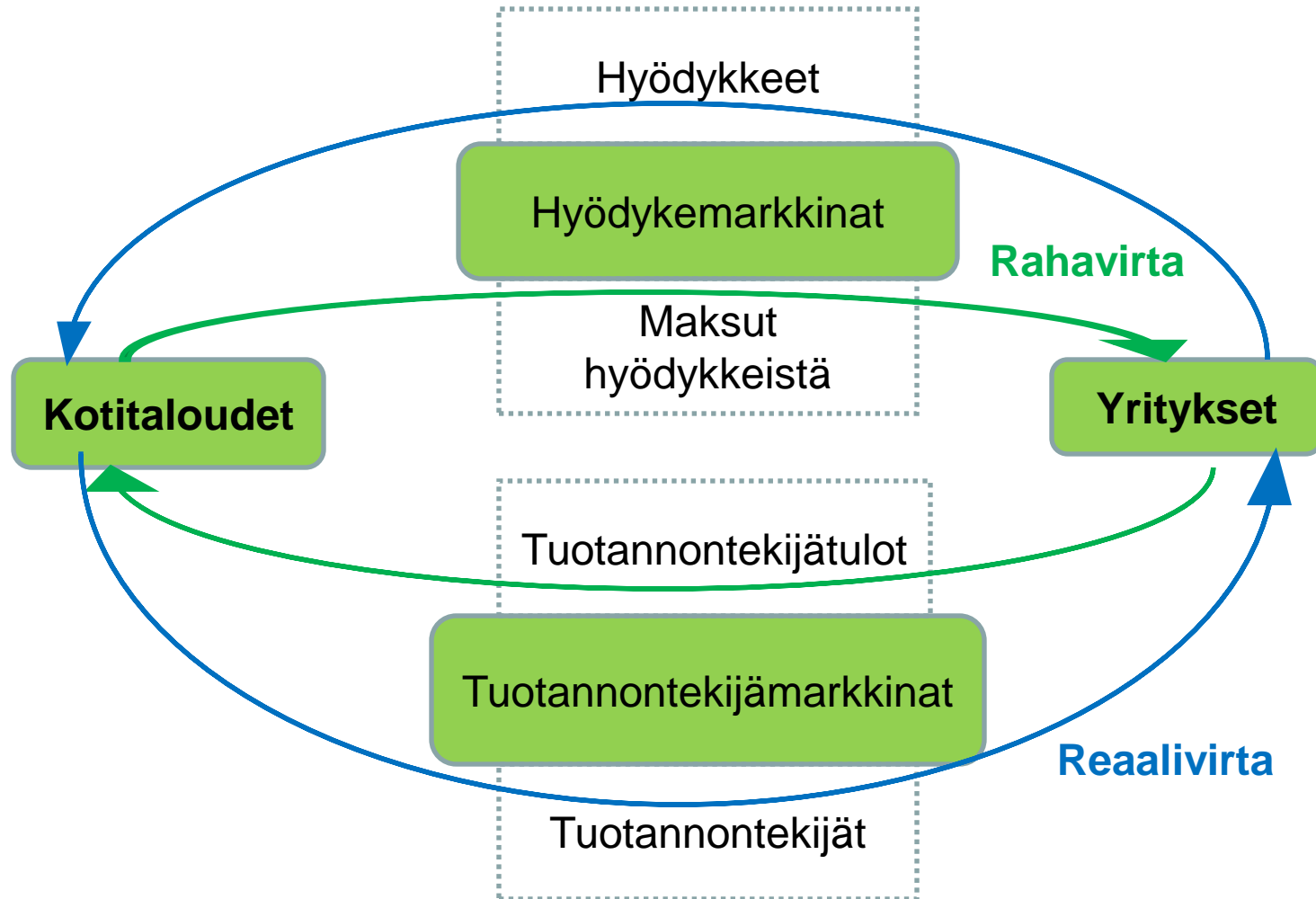
SEKA- ELI PUITETALOUS

Pyrkii yhdistämään molempien hyödyt. Valtio turvaa perustoimeentulon, estää kilpailun vääristymisen, mutta sallii vapaan yrittämisen → Pohjoismainen hyvinvointivaltio

Ongelmana ylläpitokustannukset.

Ydinsisältö 3: Kansantalouden kiertokulku

Sosialismin vahvuuksia

taloudellisen tasa-arvon luominen ja perustarvikkeiden turvaaminen kaikille

Sosialismin epäkohtia

- tuotteet heikkoja ja vääriä, ei vastuuta tuotantovälineistä, ei kannusta yrittämiseen
→ voimavarojen tuhlausta
- rajoittaa ihmisen oikeuksia

Markkinatalouden epäkohtia

VOITONJAKO

- työntekijöiden ja vähäosaisten heikko asema suhteessa omistajiin
 - rikkaat rikastuu, köyhät köyhtyy
 - eriarvoinen yhteiskunta → rikollisuus, syrjäytyminen
- vääristynyt kilpailu → tarvitaan ohjailua
 - monopolit, kartellit, huijaukset
- onko jatkuva kilpailu ja voitto mahdollista?
 - voiko toimintaa jatkuvasti tehostaa?
 - riittävätkö luonnonvarat?
 - ympäristöongelmat

Markkinatalouden epäkohtia

GLOBALISAATIO

- maailmanlaajuinen avoin kauppa (globalisaatio): luo työnjakoa, edistää kilpailua
 - vai rikkaiden maiden ylikansalliset yhtiöt hyötyvät köyhistä maista?
- ovatko yritykset valmiita kantamaan yhteiskunnallisen vastuun?
 - voitontavoittelu vs. ympäristönsuojelu
 - verojen maksu koulutuksen, terveydenhuollon rahoittamiseksi
 - ohjailevatko yritykset valtiota ja valtio ihmisiä?

Markkinatalouden epäkohtia

ELÄMÄNARVOT

- yksilökeskeinen ajattelu → yleinen hyvä ei toteudu
 - oman voiton tavoittelu
- yksilön jaksaminen
 - perhe-elämän ja vapaa ajan suhde työhön
 - vapaa-ajan kulutuksen kasvu / työn teon mielekkyys? (hetimullekaikkitanne-ajattelu)
 - masennus- ja unilääkkeiden käytön kasvu
- vaihtoehdot?
 - markkinatalous esitetään usein ainoana mahdollisena vaihtoehtona → muutoksen vaikeus
 - yritysjohton tehtävä voittoa, ei parantaa maailmaa...